

Kultuuripäränd kui Eesti elujõu ankur

Uus muinsuskaitse - kohanev pärandivalitsemine

Esitaja: Eesti Ajalooliste Hoonete Ümarlaud (EAHÜ) laiapõhjalise koostöövõrgustikuna.

SÜSTEEMI AMMENDUMINE

Riiklikus registris on

25 977 mälestist

(sh **12 514** kunsti-,

6707 arheoloogia- ja

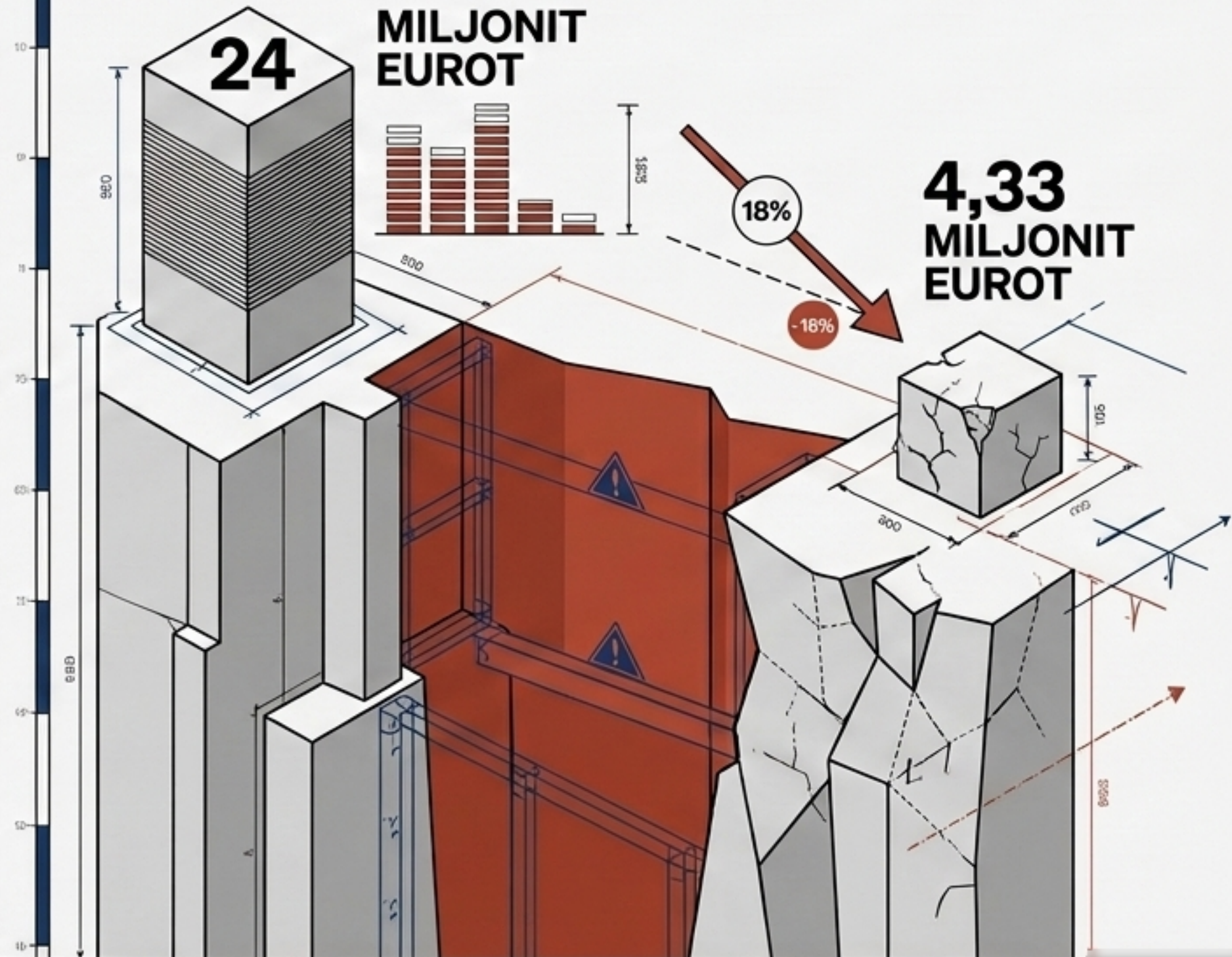
5030 ehitismälestist).

KRIITILINE SEIS:

~32% ehituspärandist
(**1612** hoonet) on **halvas** või
avarilises seisukorras
(**384** otseselt avariilised).

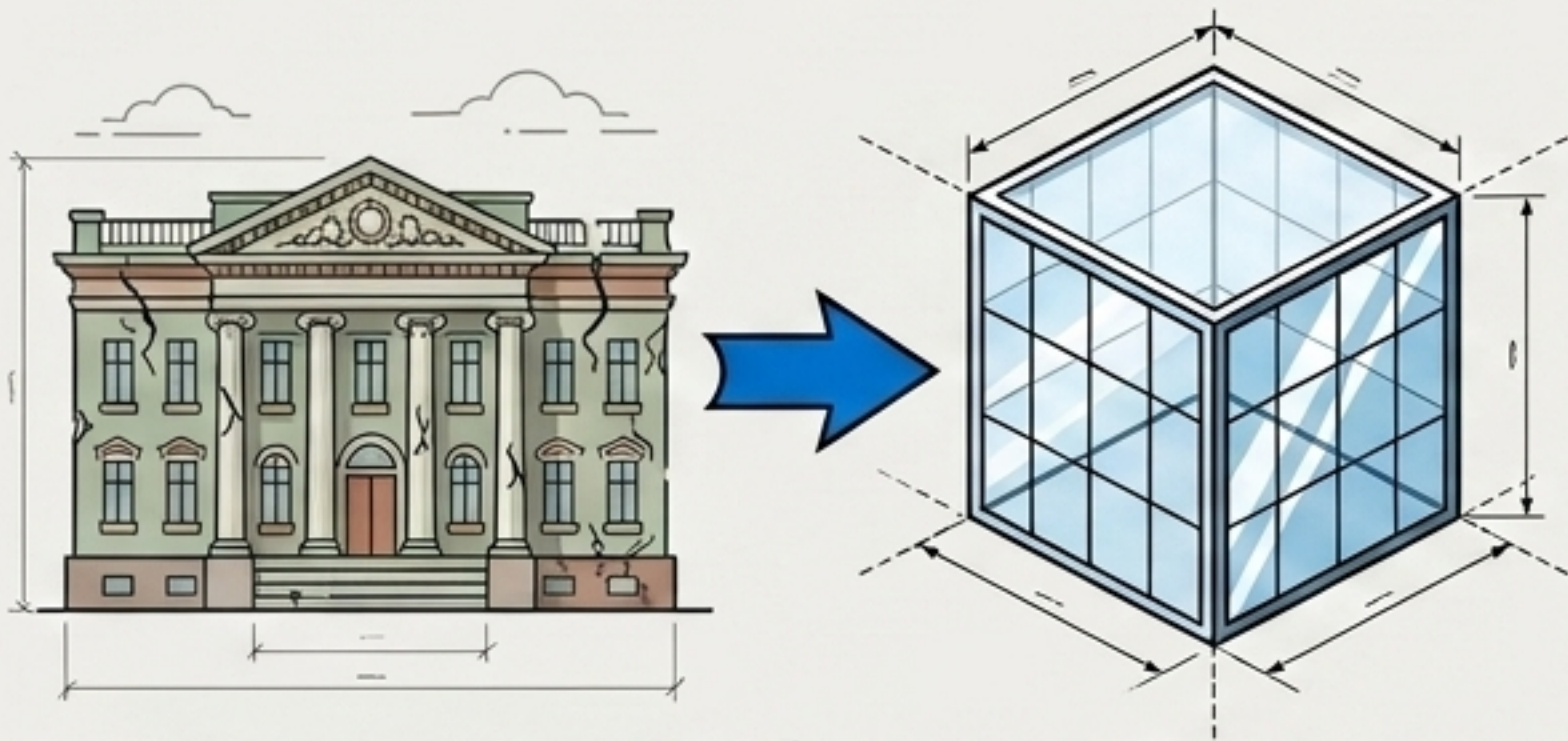
2026. AASTA REAALSUS:
PÄRANDIOMANIKE PÕHJENDATUD VAJADUS
(MKA + ORF VOORUD KOKKU 530 TAOTLUST)
ÜLETAS **24 MILJONIT EURO**.

RIIKLIK VÕIMEKUS:
MKA JA ORF SUUTSID RAHASTADA
VAID 105 OBJEKTI KOGUSUMMAS
4,33 MILJONIT EURO.

Riigi eeskuju kriis ja varjatud rahastusallikas

Hülgamine

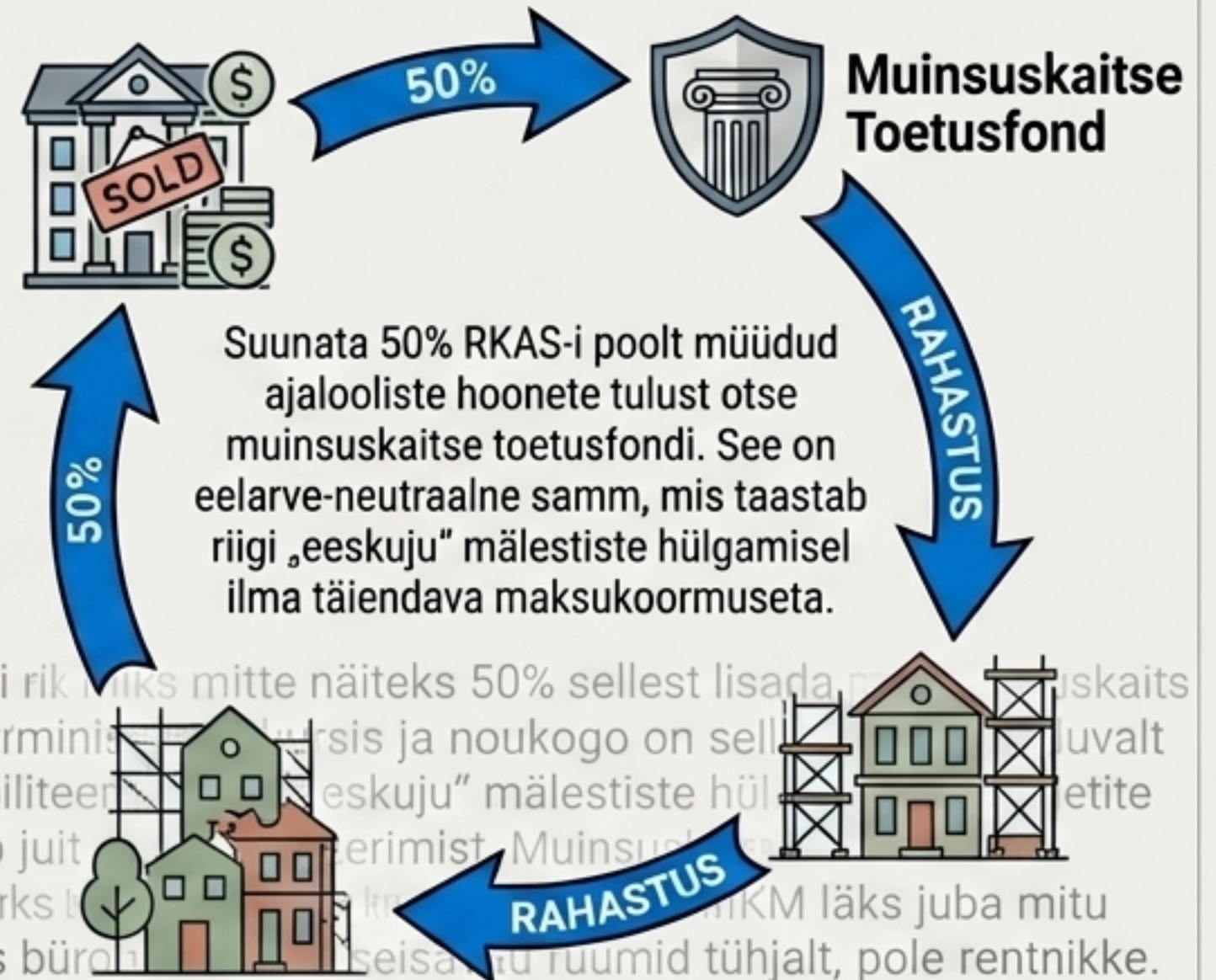

Riigi Kinnisvara Aktsiaselts püüab vabaneda tülikast arhitektuuripärandist. Kui riik ei näe näiteks 50% sellest lisada riigi kinnisvaras, siis see on eelarve-neutraalne samm, mis taastab riigi „eeskuju“ mälestiste hülgamisel ilma täiendava maksukoormuseta.

Riik lahkub väarikatest ajaloolistest hoonetest, kolides uutesse rendibüroodesse (Põlluministeerium, MKM, Loodusmuuseum). RKAS püüab arhitektuuripärandist vabaneda, kuid seda ei suunata süsteemi tagasi.

Hetkel ju käib juit... erimist Muinsuskaitse... MKM läks juba mitu... seisa... ruumid tühjalt, pole rentnikke... alles jäeti. Vanalinnas UUM-i veininus ulub varsti tuul, sest turistiid ei tule vanalinna vaatama ainult teisi turiste ja merevaigupoode, vaid tahaksid näha ka mõnda kohalikku haritud inimest lõunat söomas.

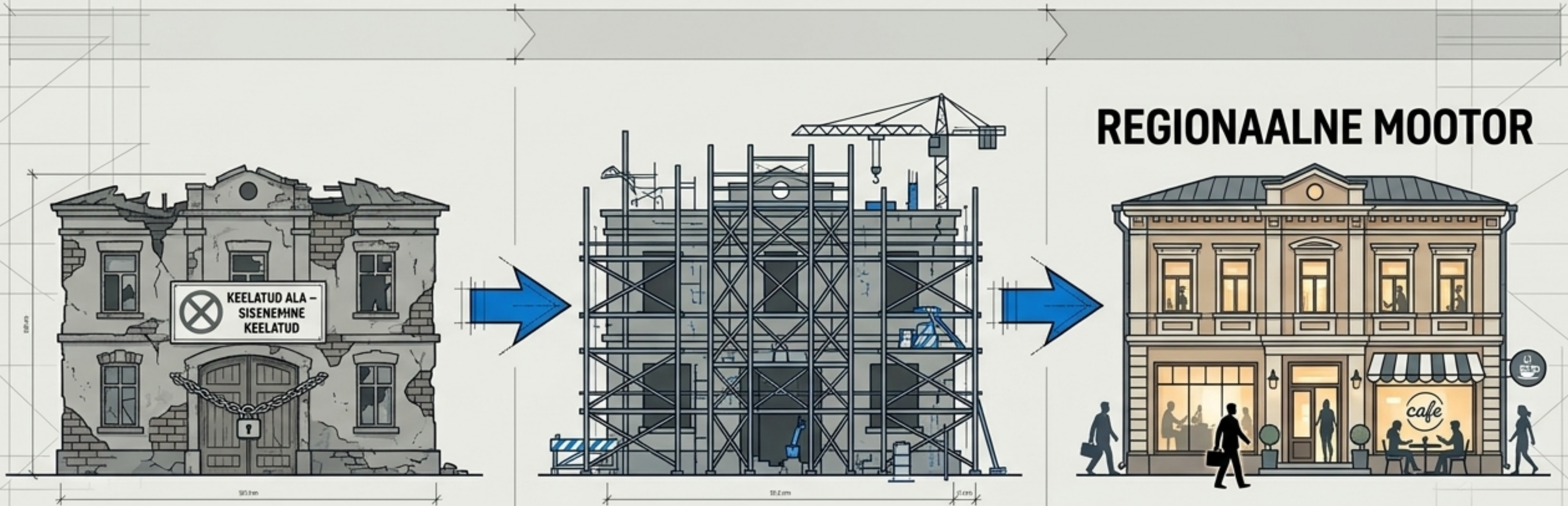
RKAS Ringmajandus – Lahendus

PARADIGMANIHE: KONSERVEERIMISEST PÄRANDIHALDUSEKS

	VANA SÜSTEEM	UUS MUINSUSKAITSE
EESMÄRK	Artefaktide passiivne ladustamine ja lukustamine.	„Heritage management“ – pärand kui elav regionaalpoliitika ja turismi ressurss.
AMETI ROLL	Piirav bürokraatia.	Partner, nõustaja ja kaasahaarav toetaja.
REGISTER	Muust maailmast eraldi saar.	Loomulik ja integreeritud osa riiklikust ehitusregistrist (EHR).
SÄILIMINE	Fookus pelgalt originaalsubstantsil, mis viib hoone hävimiseni.	Reaalne kasutus tagab hoone füüsilise säilimise.

1. SAMMAS: ASJAST ISEENESES SOTSIAALMAJANDUSLIKUKS RESSURSIKS

Nurka seisma jäetud ja lukustatud mälestis on määratud hävingule.

Säilimise ainus garantii on reaalne ja aktiivne kasutus.

Eesmärkide nihe peab liikuma arengu ja ettevõtluse suunas. Ehituspärandist peab saama sotsiaalse toimetuleku ja turismi reaalne generaator, mitte riigieelarve passiivne kuluartikkel.

2. & 4. SAMMAS: AJALOOLINE ÕIGLUS JA BÜROKRAATIA LAMMUTAMINE

THE PROBLEM: BUREAUCRATIC TANGLES

THE SOLUTION: STREAMLINED SYSTEM

REGISTRITE ÜHENDAMINE

Kultuurimälestiste register peab kolima riiklikku ehitusregistrisse (EHR). Lõpeb topeltmenetlus (MKA + Keskkonnaamet).

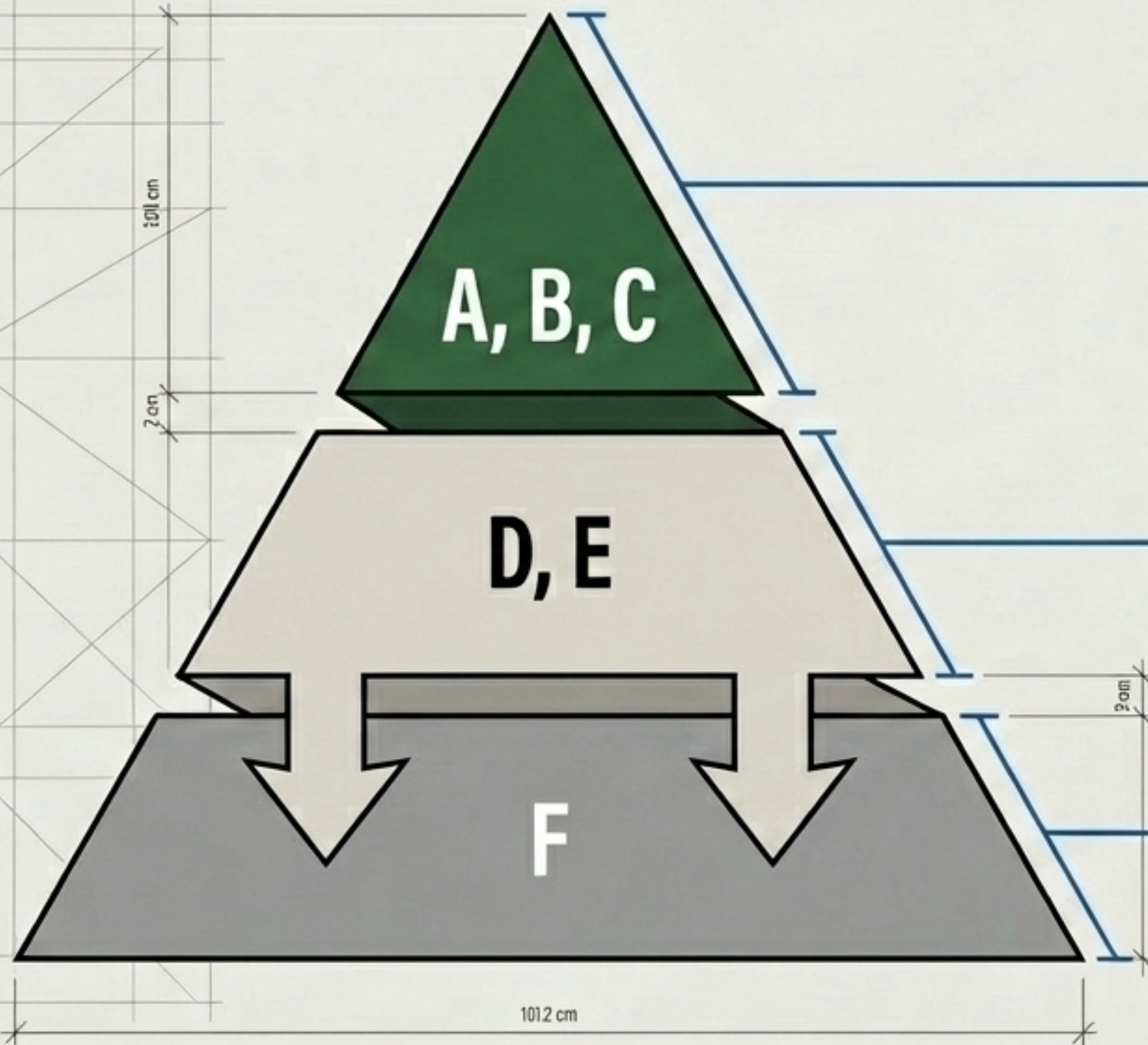
MARU POTENTIAAL

Kui MKA sisemine reform ebaõnnestub, tuleb kaaluda pärandi viimist uue Maa- ja Ruumiameti (MARU) pädevusse.

PLATSIOTSUSED

Aastatepikkune paberimajandus hävitab investorite motivatsiooni. Järelevalve peab viima otsustusõiguse ja isikliku vastutuse kontorist tellingutele – kohapeal reaajas tehtavad säästvad otsused hoiavad kokkul ja sadu tuhandeid eurosid.

3. SAMMAS: VÄÄRTUSKLASSIDE PÜRAMIID JA PRAKTIKA LAIENDAMINE

Kategooria A, B, C (Riiklik kõrgem tase)

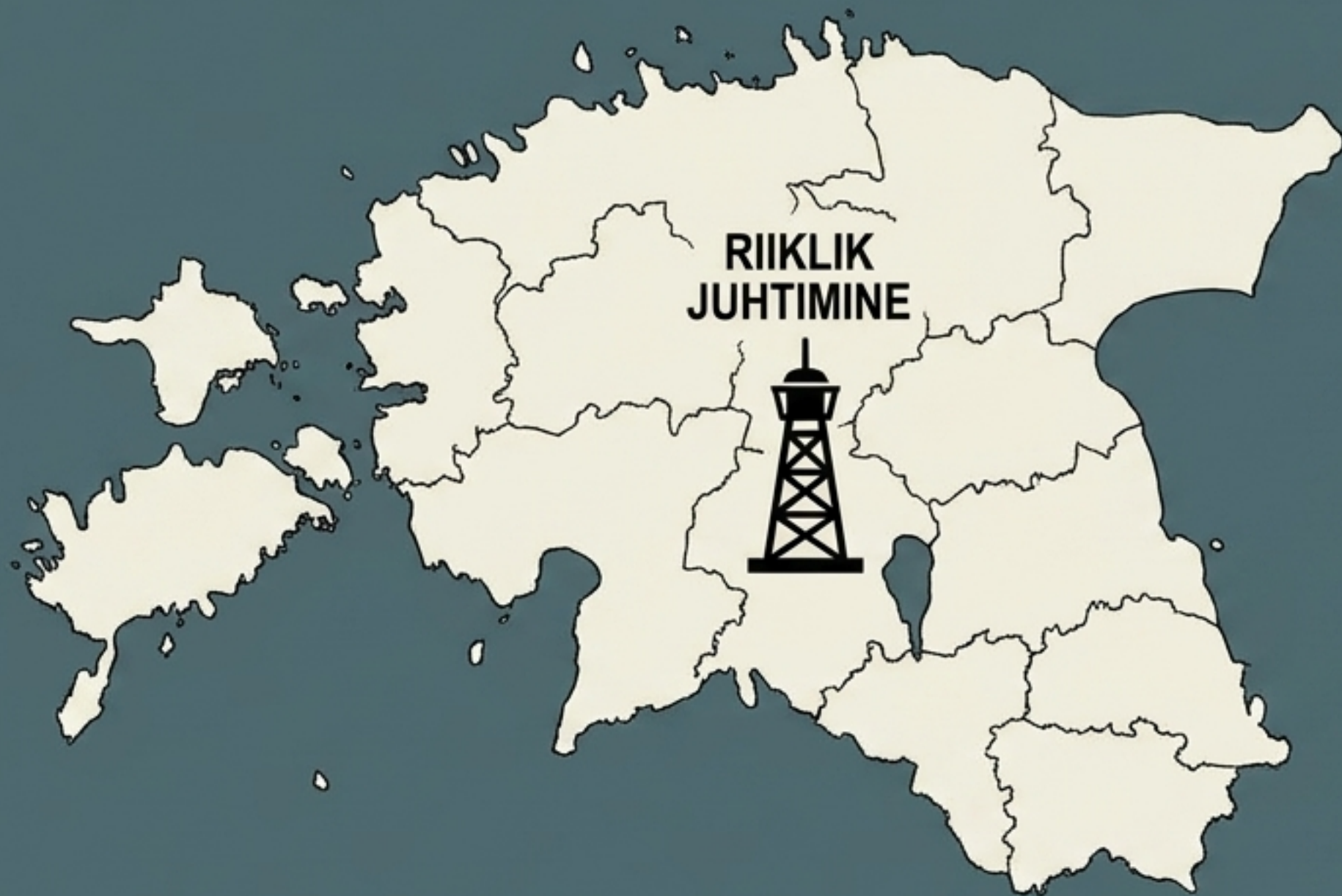
Unikaalsed mälestised ja muinsuskaitsealad. Riigi identiteedi raudvara. Tagatud riiklik kaasrahastus, paindlikum lähenemine (A, B ja muinsuskaitsealad) ning täienevad nõuded.

Kategooria D, E (Paindlik rekonstrueerimine)

Hävimisohus mälestised. Fookus kiirel päästmisel ja tagasipööramisel, funktsionaalsusel ning paindlikul energiatõhususel. Erasektori investeeringute soodustamine.

Kategooria F (Väljumisstrateegia)

Ajaloolise substantsi kaotanud objektide nimekirjast kustutamine. Vabastab riigi bürokraatiast ja ressursid elujõuliste mälestiste päästmiseks.

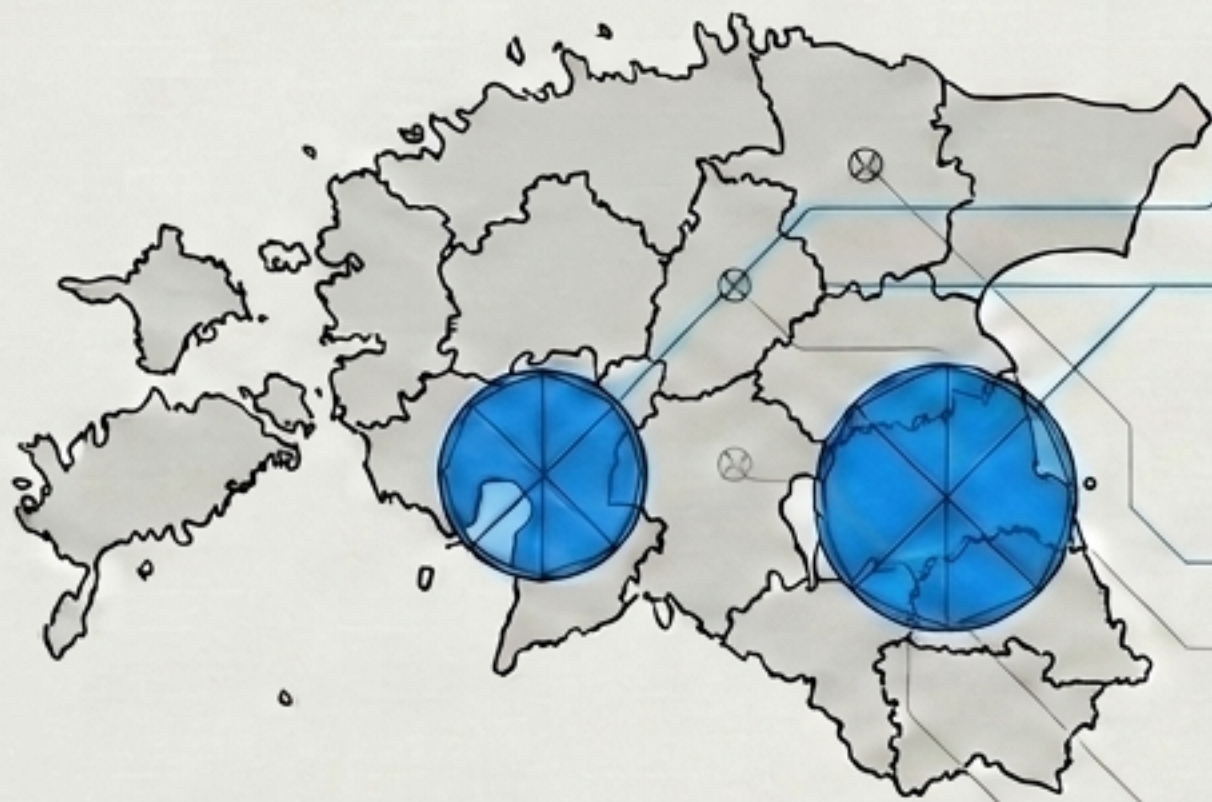
Kohalikele omavalitsustele (KOV) kohustuste delegeerimine ei ole jätkusuutlik.

Eestis **puudub** suures osas KOV-ides **pärandialane kompetents ja eelarve.**

Poliitiline lühinägelikkus: Poliitiliste tsüklite lühiduse tõttu **eelistatakse KOV-ides uusinvesteeringuid**, samas kui pärandihoid on aastakümneid kestev, nähtamatu ja töömahukas protsess.

Järeldus: Ehitismälestiste strateegiline juhtimine ja järelevalve on riiklik julgeoleku- ja identiteediküsimus; see peab jääma **riiklikule tasandile.**

EELARVE REGIONAALNE EBAÕIGLUS

MKA 2026 KOGU ÜLERIIKLIK TÄHTAJALINE VOOR:
2 491 455 Eur
(ORF eraldi: 1 840 000 Eur)

MKA 2026. AASTA TOETUSTE JAOTUS ON IASILISELT KREENIS.

SUURKESKUSED

Tartumaa *päranditakse* **642 730 €**

Pärnumaale **603 729 €**

ÄÄREMAASTUMINE

Lääne-Virumaa *peab leppima vaid* **42 591 €**

Järvamaa *vaid* **52 125 €**

Mõju: Maapiirkondade maaarhitektuuris talukompleksid, mõisate kõrvalhooned ja väiksemate koguduste hoonestus jäävad "joone alla", mis kiirendab otseselt regionaalset mahajäämust ja piirkondade tühjenemist. Märgiliste komplekside hääbumine.

VÕRDLUS: 2026 MKA VOOR vs MUUD INVESTEERINGUD

MKA 2026 VOOR (KOGU SUMMA)

2 500 000 €

(Sh ORF: 800 000 €)

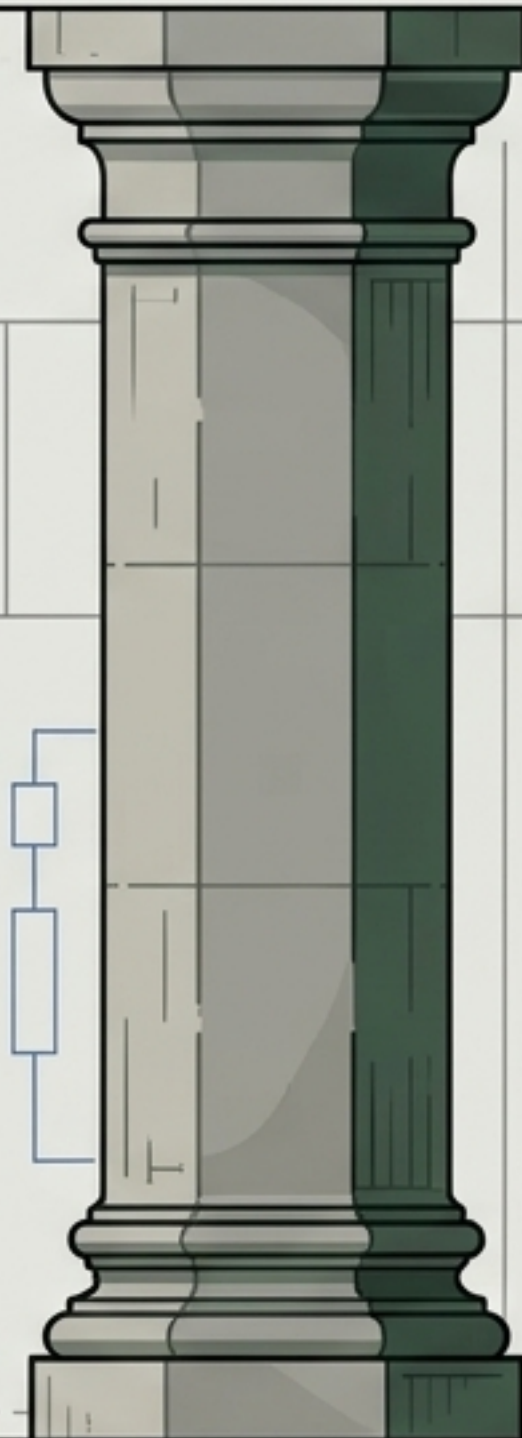
VÕRDLUS (NÄIDE)

RIIGI TEEHOID (AASTANE INVESTEERING)
NÄIDE: 150 000 000 €

KULTUURIMINISTEERIUMI INVESTEERINGUD (MUU)
NÄIDE: 50 000 000 €

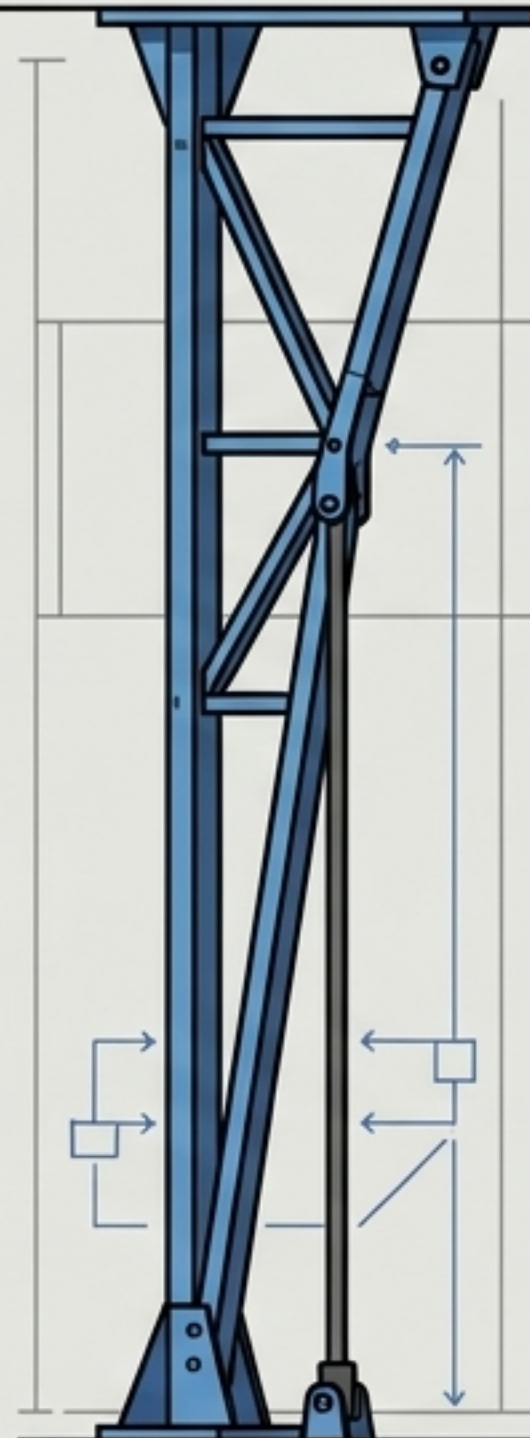
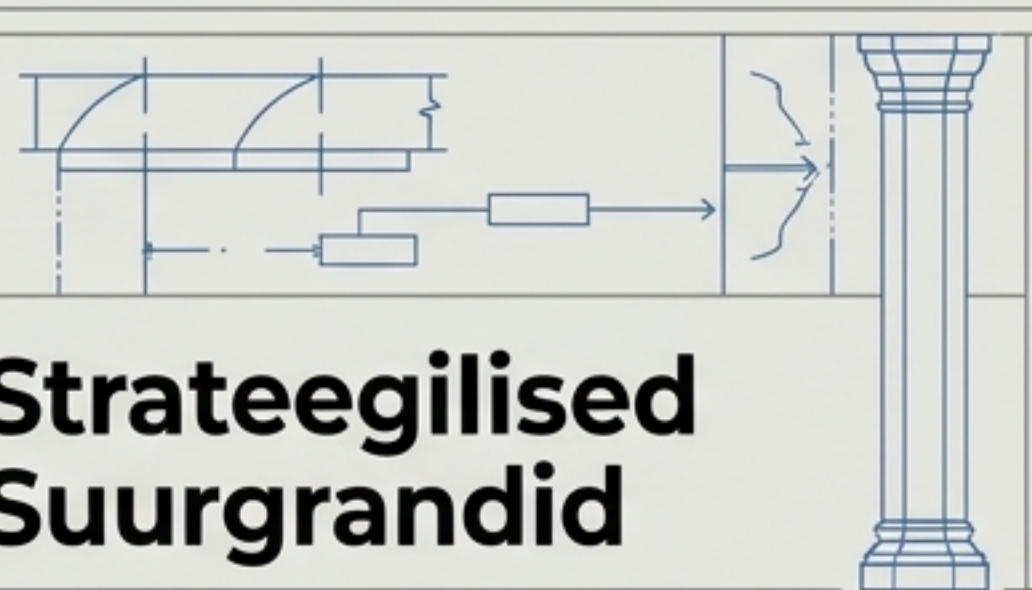
Järeldus: MKA voor on marginaalne võrreldes teiste riiklike investeeringutega.

TOETUSMEETMETE KAHETASANDILINE ÜMBERSTRUKTUREERIMINE

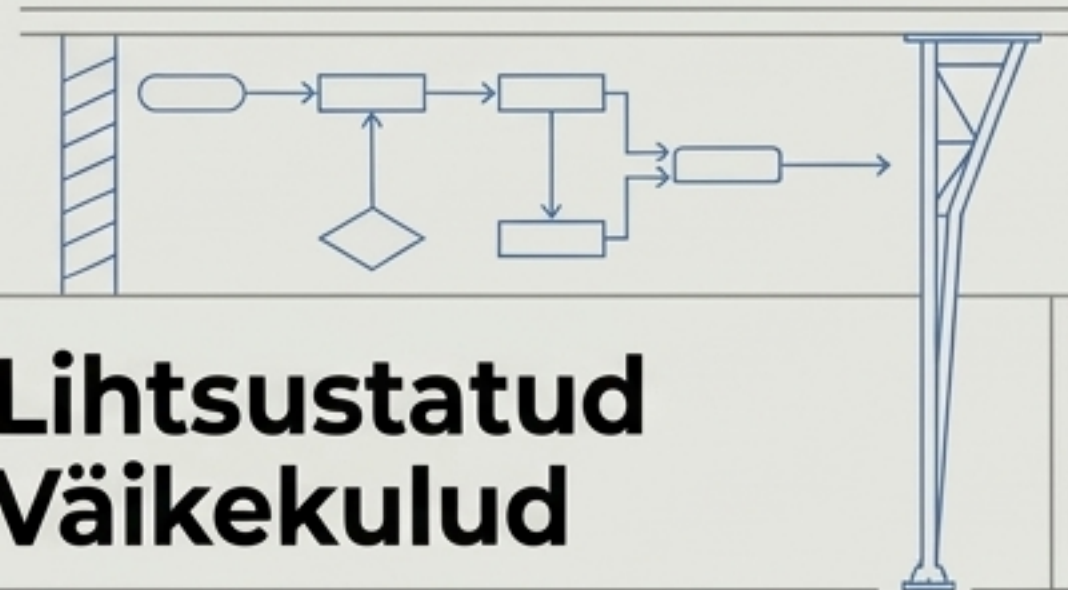
Strateegilised Suurgrandid

- Kuni 300 000 eurot ühe projekti kohta.
- Fookuses suured, regionaalselt ja kultuuriliselt määravad ankurobjektid (mõisad, kirikud). Eesmärk tuua komplekselt tagasi kaasaegsesse kasutusse.

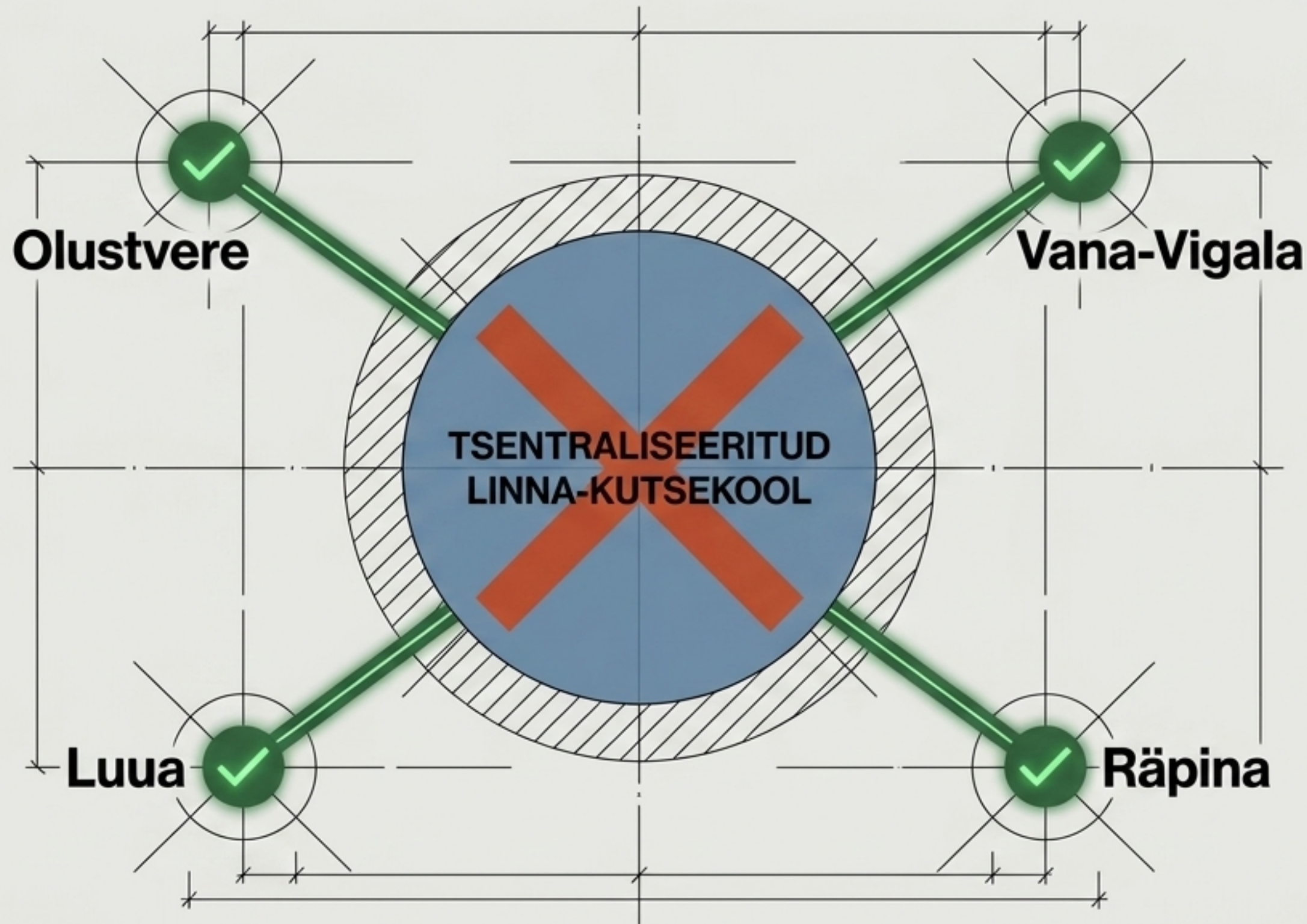

Lihtsustatud Väikekulud

- Kuni 50 000 eurot lihtsateks päästetöödeks (aknad, ukсед, ahjud, katused).
- Kriitiline muudatus: Kaob ära kalli ja aeganõudva detailse ehitusprojekti nõue! Piisab kohapealsest spetsialisti nõustamisest, säästes drastiliselt riigi halduskoormust ja omaniku raha.

Hariduskriis: Kes taastab meie pärandit?

Tsentraliseeritud linna-kutsekoolid tapavad maapiirkondade ehitusvõimekuse – maalaps ei naase linna ahvatluste juurest tagasi maale ehitama.

Kutsepädevuse kriis: Ehitusturul on karjув puudus paatinat ja ajaloolist materjali tundvatest pädevatest platsiehitajatest ja restaatoritest.

Lahendus (HTM):

Restaureerimisõpe peab jääma lokaalsesse, spetsiifilisse keskkonda. Riiklikeks tugipunktideks peavad jääma Olustvere, Vana-Vigala, Luua ja Rápina.

SIM: Kriisivalmidus ja varjumiskohad ehitusregistris. Ohutuse tagamine.

KUM: Muinsuskaitse eritingimuste digitaalne kättesaadavus. Pärandi andmebaasid.

MKM: Registrate ühendamine (EHR)

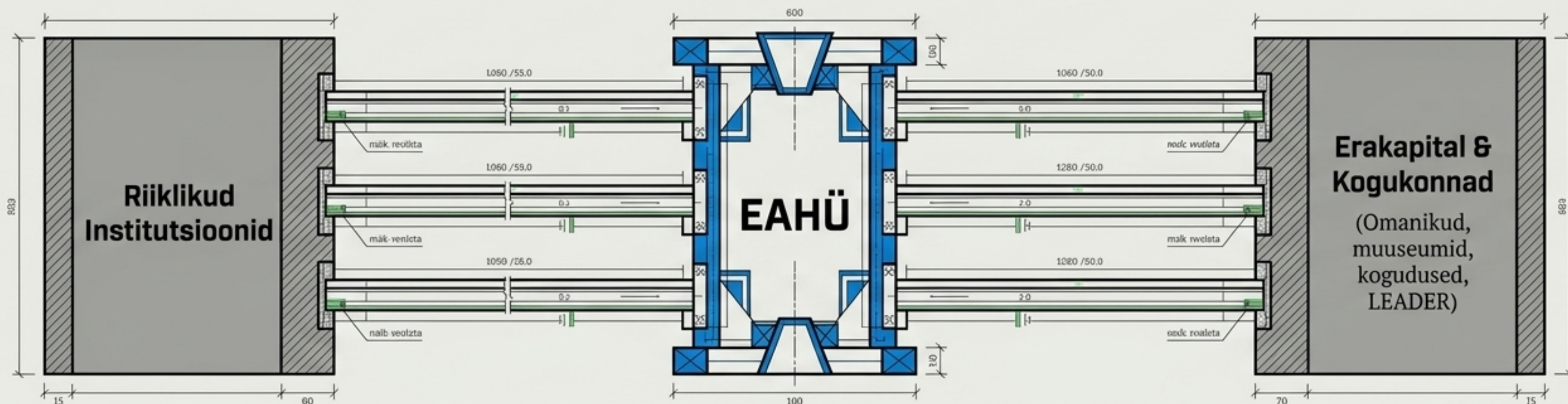

KLIM: Ehitusoskuste toetamine turul. Ajaloolised hooned kui ringmajandus ja CO2 sääst, paindlik energiatõhusus.

SOM: Ligipääsetavus ja sotsiaaltaristu. Kaasaegsed elukeskkonnad.

REM: Ehitussektori rahastusmudelid ja riigihanked. Investeeringute planeerimine.

EAHÜ: Riigi strateegiline ja aateline partner

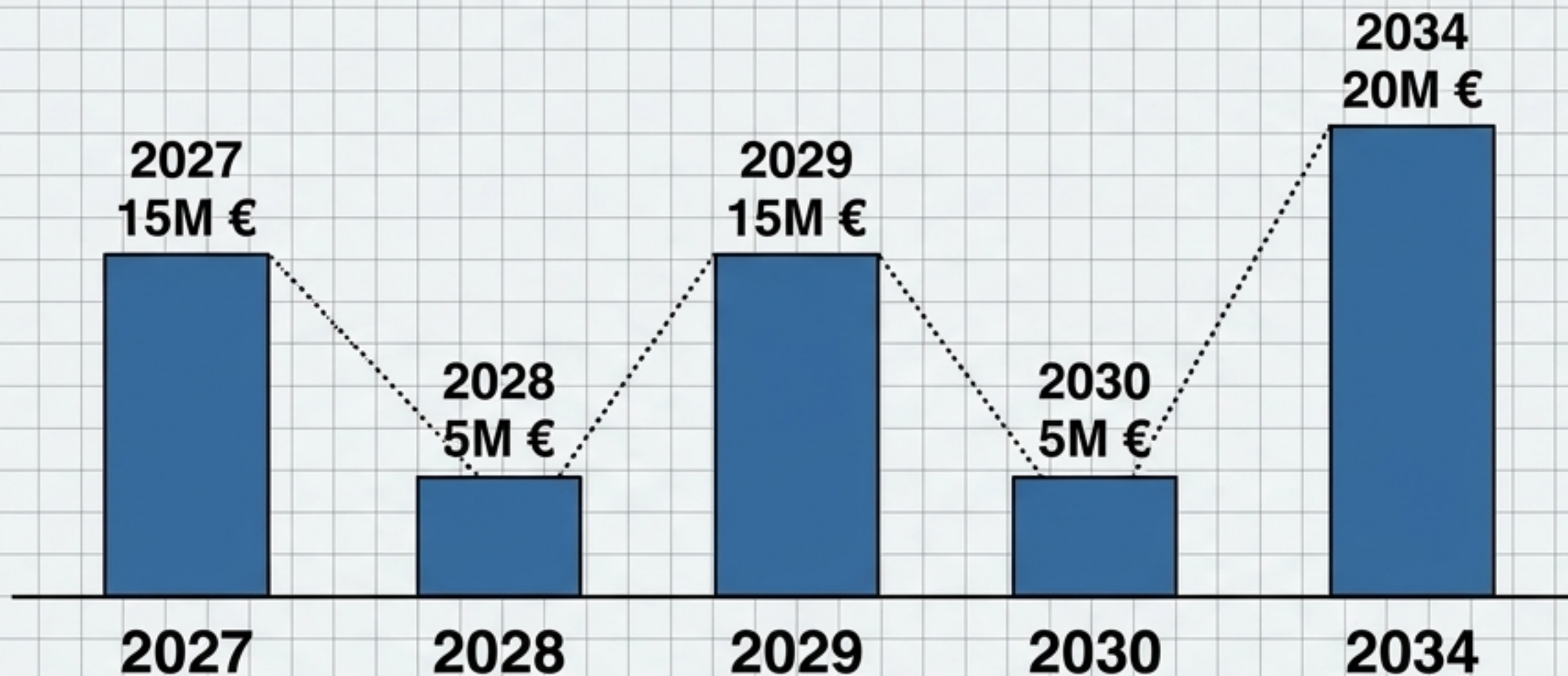
Me ei paku vaid teooriat – esindame omanikke, kes hoiavad Eesti pärandit realselt oma isikliku aja ja finantsidega.

Ühendame ajalooliste hoonete omanikke, museume, kirikukogudusi ja LEADER-gruppe.

Reaalne kriisikindlus: EAHÜ algatusel loodud „Mälestise omaniku kriisijuhend“ täidab juba täna riiklikke lünki elanikkonna omandikaitse ja füüsilise julgeoleku tagamisel.

Kui analüüsida finantsilise teekaardi toimimise mõju (2027-2034)

Miks tsükliline? Selline rütm võimaldab omanikel pikalt planeerida suuremaid arendustöid, kuid hoiab ära ehitusturu ülekuumenemise, ülemäärase inflatsiooni ja pädevate restauraatorite puuduse.

Ettepanek Riigikogu kultuurikomisjonile

- 1. Algatada arutelu:** Võtta juhtroll laia riikliku diskussiooni ja strateegia „Uus muinsuskaitse“ käivitamiseks.
- 2. Kinnistada eelarvesse ja tegevuskavadesse:** Lisada valdkondliku vahendid Riigi Eelarvestrateegiasse (RES) ning tegevused kajastada VVTP-s kus mõõdetavad eesmärgid kohaneva pärandivalitsemise strateegia kohta. Jälgida ministeeriumite horisontaalse koostöö ja planeerimise tulemuslikkust.

Pärand on meie riikliku tunnetuse, identiteedi ja aatemaailma vundament. Eelarvekriis ei tohi olla vabandus hävingule, vaid tõuge julgeks, bürokraatiavabaks reformiks.